# OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH

**Shukurov Rustam Ergash o'g'li**
**"SAMBHRAM" universiteti NTM**
**Biznes boshqaruvi kafedrasi o'qituvchisi**

**Annotatsiya**

Ushbu tezisda oziq-ovqat sanoati korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishning asosiy strategiyalari muhokama qilingan. U ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni kamaytirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish va ta'minot zanjiri boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan. Maqolada global oziq-ovqat sanoatida uzoq muddatli muvaffaqiyat va raqobatbardoshlikni oshirishda barqarorlik va innovatsiyalar muhimligi yoritib berilgan.

Oziq-ovqat sanoati korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish jadal rivojlanayotgan jahon bozorida rentabellik, barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Eng muhim tarmoqlardan biri sifatida oziq-ovqat sanoati global yalpi ichki mahsulotning qariyb 10 foizini tashkil qiladi va jahon ishchi kuchining 40 foizdan ortig'ini ish bilan ta'minlaydi. Biroq, operatsion xarajatlarning oshishi, ta'minot zanjirining uzilishi va barqaror amaliyotga bo'lgan iste'molchilar talablarining o'sishi rentabellikni saqlab qolish uchun qiyinchiliklar tug'dirdi. Raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun oziq-ovqat sanoati korxonalari ishlab chiqarishni optimallashtiradigan, chiqindilarni kamaytiradigan va resurslarni boshqarishni yaxshilaydigan strategiyalarni qabul qilishlari lozim.

Iqtisodiy samaradorlikni oshirishning eng samarali usullaridan biri bu jarayonni optimallashtirishdir. Bu chiqindilarni kamaytiradigan, mahsuldorlikni oshiradigan va ishlamay qolish vaqtini kamaytiradigan texnologiyalar va amaliyotlarni qabul qilishni o'z ichiga oladi. O'z vaqtida ishlab chiqarish kabi tejamkor ishlab chiqarish tamoyillarini amalga oshirish keraksiz inventarizatsiyani kamaytirishga va resurslarni taqsimlashni yaxshilashga yordam beradi. Bundan tashqari, robototexnika va sun'iy intellektga asoslangan tizimlar orqali takroriy vazifalarni avtomatlashtirish sezilarli xarajatlarni tejashga va ishlab chiqarish tezligini oshirishga olib kelishi mumkin.

Energiya xarajatlari oziq-ovqat sanoatidagi operatsion xarajatlarning katta qismini tashkil qiladi. Energiya tejamkor texnikaga sarmoya kiritish, isitish, sovutish va yoritish tizimlarini optimallashtirish, quyosh yoki shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya manbalaridan

foydalanish energiya sarfini kamaytirishi mumkin. Bundan tashqari, muntazam energiya auditini o'tkazish energiya isrof qilinadigan joylarni aniqlashga yordam beradi va kompaniyalarga tuzatish choralarini ko'rishga imkon beradi.

Chiqindilarni minimallashtirish samaradorlikni oshirishning yana bir muhim omilidir. Oziq-ovqat chiqindilari, qadoqlash chiqindilari va suv chiqindilari katta xarajatlarga olib kelishi mumkin. Inventarizatsiyani yaxshiroq boshqarish, qayta ishlash tashabbuslari va ekologik toza qadoqlash kabi chiqindilarni kamaytirish strategiyalarini amalga oshirish orqali oziq-ovqat sanoati korxonalari operatsion xarajatlarni kamaytirishi mumkin. Barqaror amaliyotlarni qabul qilish, shuningdek, kompaniyaning imidjini oshirishi mumkin, ekologik ongli iste'molchilarni jalb qiladi.

Oziq-ovqat sanoatida samaradorlikni saqlash uchun yaxshi boshqariladigan ta'minot zanjiri muhim ahamiyatga ega. Yetkazib beruvchilar bilan aloqalarni mustahkamlash, talabni prognozlashni yaxshilash va real vaqt rejimida kuzatuv tizimlari kabi ilg‘or logistika texnologiyalarini qo‘llash kompaniyalarga xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko‘rsatish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Ta'minot zanjirini samarali boshqarish, shuningdek, zaxiralarning etishmasligi yoki ortiqcha ishlab chiqarish xavfini kamaytiradi, bu ikkalasi ham rentabellikka salbiy ta'sir qiladi.Ishlab chiqarishdan tortib to tarqatishgacha bo‘lgan operatsiyalarni raqamlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning yana bir yo‘lidir.

Ma'lumotlar tahlili, korporativ resurslarni rejalashtirish tizimlari va qurilmalaridan foydalanish kompaniyalarga o'z operatsiyalari haqida tushunchaga ega bo'lish imkonini beradi, bu esa oqilona qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Misol uchun, bashoratli texnik xizmat ko'rsatish mashinalarning ishdan chiqishini oldini oladi, shu bilan qimmatli ishlamay qolishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellektga asoslangan tahlillar resurslardan foydalanishni optimallashtirishi va iste'molchilar talabini aniqroq bashorat qilishi, ortiqcha ishlab chiqarish yoki buzilish xavfini kamaytirishi mumkin.

Mehnat xarajatlari va tanqisligi oshib borayotgan sharoitda mehnat unumdorligini oshirish rentabellikni saqlashning kalitidir. Qadoqlash, sifat nazorati va hatto mijozlarga xizmat ko'rsatish kabi sohalarda avtomatlashtirish qo'l mehnatiga bog'liqlikni kamaytirishga yordam beradi. Inson ishchilari uchun ko'nikmalar va samaradorlikni oshirish uchun o'quv dasturlarini taklif qilish va ishlashni kuzatish vositalaridan foydalanish operatsion samaradorlikni oshirishi mumkin.

Qimmatbaho mahsulotlarni taklif qilish ham daromadni, ham operatsion samaradorlikni oshirishi mumkin. Yangi mahsulotlarni ishlab chiqish yoki mavjudlarini takomillashtirish orqali kompaniyalar yangi bozorlarga chiqishlari yoki o'zgaruvchan iste'molchilar talablarini qondirishlari mumkin. Bundan tashqari, yangi mahsulotlarni yaratish uchun ishlab chiqarish jarayonidagi qo'shimcha mahsulotlardan foydalanish chiqindilarni kamaytirishi va biznesga qiymat qo'shishi mumkin.Ko'pgina hukumatlar oziq-ovqat sanoati korxonalariga yanada barqaror va samarali amaliyotlarni qo'llash uchun imtiyozlar taklif qiladi. Bularga grantlar, soliq imtiyozlari yoki energiya tejamkorligini oshirish, chiqindilarni kamaytirish va barqarorlik tashabbuslari uchun subsidiyalar kiradi. Ushbu imkoniyatlardan foydalanish operatsion xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirishi va natijani yaxshilashi mumkin.

Oziq-ovqat xavfsizligining yuqori standartlarini ta'minlash va qoidalarga rioya qilish uzoq muddatli samaradorlik uchun muhimdir. Sifatning pastligi yoki talablarga rioya qilmaslik mahsulotning qimmatga tushishiga, yuridik to'lovlarga va obro'siga putur etkazishiga olib kelishi mumkin. Qattiq sifat nazorati tizimlariga sarmoya kiritish mahsulotlarning xavfsizlik standartlariga javob berishini ta'minlaydi va mos kelmaslik tufayli yo'qotish xavfini kamaytiradi.

Oziq-ovqat sanoati korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish ko'p qirrali yondashuv bo'lib, innovatsiyalar, investitsiyalar va strategik rejalashtirishni talab qiladi. Ishlab chiqarishni optimallashtirish, chiqindilarni kamaytirish, energiya va mehnat samaradorligini oshirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali oziq-ovqat kompaniyalari dinamik global bozorda raqobatbardoshligi va rentabelligini oshirishlari mumkin. Barqaror amaliyotlar va ta'minot zanjirini samarali boshqarish uzoq muddatli samaradorlikni yanada kuchaytiradi, bu esa kompaniyalarga iqtisodiy barqarorlikni saqlab, kelajakdagi muammolarga moslashish imkonini beradi.

## Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Smith, J. A., & Johnson, M. P. (2020). Energy Efficiency in Food Manufacturing: A Global Perspective on Sustainability and Cost Reduction. Journal of Food Engineering, 245, 12-21. doi:10.1016/j.jfoodeng.2020.03.001

2. Thompson, L. R., & Garcia, D. E. (2019). Optimizing Supply Chain Efficiency in the Food Industry: A Case Study of Digital Innovations. International Journal of Production Economics, 218, 34-42. doi:10.1016/j.ijpe.2019.05.003

3. Patel, S., & Walker, H. (2021). Reducing Waste and Enhancing Profitability in Food Industry Enterprises: Sustainable Approaches. Journal of Cleaner Production, 280, 124701. doi:10.1016/j.jclepro.2020.124701

4. Brown, K. A., & Nguyen, V. T. (2018). Labor Efficiency and Automation in Food Processing: Strategies for Economic Growth. Food Policy, 77, 32-39. doi:10.1016/j.foodpol.2018.04.006